

є, власне, тупі марксистичні й усе те, що має нині ярлик офіційної революції».

Слід пам'ятати також, що 1934 року Лободовський познайомився у Варшаві з видатним українським поетом та есеїстом, емігрантом зі Східної України, Євгеном Маланюком. Саме Маланюк залучив його до роботи над великим томом Шевченка польською мовою (понад сто творів), який вийшов друком 1936 року з 21 перекладом Лободовського. Вплив Маланюка, з яким вони й далі приятелювали на Заході, потребує докладнішого дослідження, проте вже тепер можна сказати, що він був значним і не обмежувався листуванням та взаємними перекладами. Правдоподібно, Лободовський дивився на всю українську поезію, на всю українську проблематику до певної міри очима Маланюка, і те, що він свою чотиритомну антологію української поезії назвав «маланюківським» образом – «Скіфська Еллада», – є теж по-своєму фактом промовистим.

Від середини 1930-х років українські мотиви у творчості Лободовського дужчають, а в 50-х він, по суті, створює на ці мотиви дві книжки – «Золота грамота» (1954) та «Пісня про Україну» (1958). Симптоматично, що перша з них з'явилася друком того самого року, коли в Україні широко святкувалося 300-річчя «возз'єднання» України з Росією – бучна пропагандистська акція, перетворена на черговий акт українського самоупослідження. Відповідь Лободовського була сповнена гідності й глибоко потамованого історичного болю:

І нашу свободу, й свободу вашу
знов засипає ще теплий попіл.

Ще в 30-х роках за ці свої вірші, а ще більше – за активні виступи проти антиукраїнських акцій польського уряду, Юзеф Лободовський здобув собі прізвисько Отаман Лобода, доброзичливе в устах друзів, глумливе в устах неприятелів. Сам поет ніколи не ображався ні на одних, ні на других, вважаючи його в обох випадках компліментом.

У 1998 – 99 роках українська громадськість має шанс вшанувати десятиріччя з дня смерті й дев'яносторіччя з дня народження поета, який зробив для України не менше, ніж для Польщі, і який заслуговує коли не бучних п'ятитомників, то бодай скромної згадки у періодиці.

М. Р.

T. Bukkvoll. Ukraine and European Security. Chatham House Papers. – London, The Royal Institute of International Affairs and Pinter, 1997. – 129 p.

Книга Тора Буквола є важливим, роз'яснювальним внеском в українознавчі дослідження. Для зручності вона поділена на вступ і три розділи. Це ніби заклик для зацікавлених українськими справами, кількість яких постійно зростає серед багатьох журналістів, політиків, урядовців та вчених. Тор Буквол – лектор Норвезької військової

академії, його книга написана за фінансової допомоги норвезького міністерства оборони та німецької фольксвагенської фундації.

У вступі Буквол розкриває три причини посідання Україною центрального місця для європейської безпеки. По-перше, незалежна Українська держава є одним із вирішальних компонентів побудови майбутньої європейської безпеки. По-друге, Україна допоможе певним чином визначити наступні російські перетворення. І, нарешті, заяви щодо слабкості Української держави, яка могла би бути загрозою для регіональної безпеки, були дещо перебільшені.

У першому розділі йдеться про внутрішні загрози для української безпеки в межах правління: у демократизації, маркетизації, цивільно-військових відносинах та стосунках між центром і периферією. Автор приходить до висновку, що Україна досягла великих успіхів у процесі демократизації, що реформістські партії та парламентські фракції наближаються до національних демократів у питанні державності, а військові не були залучені до політики. Буквол не виділяє проблему території: а саме той аспект, що армія все ще має в найвищому офіцерському складі багато росіян, у вірності яких сумніваються українські націоналісти.

Другий розділ розглядає мобілізацію етнічного сепаратизму. Можливо, цей розділ є найкращим у дослідженні, бо він відхиляє звичайний аналіз багатьох західних досліджень України, в яких її штучно було розділено на «націоналістичний Захід» та «проросійський Схід». Насправді, немає жодної політичної партії в Східній Україні, схильної до сепаратизму. Тим часом, у Південній Україні має місце неорганізована діяльність проти незалежності, і, з часу її здобуття у 1991 р., спроби мобілізації проти неї в південно-східній Україні були нечисельними і невдалими. Партії та групи лівого й центристського спрямування вимагають об'єднання з колишніми республіками СРСР або ж із східними слов'янами; вони не є прихильниками сепаратизму. Буквол слушно зауважує, що місцева еліта південно-східної України є проукраїнською, тоді як серед більшості населення є приховані переміщення. Регіоналізм, який існує в цьому регіоні у формі вимог економічної децентралізації та місцевого самоврядування, не можна плутати з сепаратизмом. Єдиний, реально існуючий, приклад сепаратизму – це Крим, регіон, де татари можуть бути загрозою для стабільності, де, на його думку, сепаратизм переживає тимчасову поразку 1995 року.

У третьому розділі йдеться про російсько-українські відносини, у контексті існуючих проблем: нездатність Росії визнати українську незалежність як постійну ознаку. Буквол вказує, що схожість у міжнародній політиці за часів правління двох пострадянських президентів була іронічною; за Кучми виконується більше конкретних дій задля повернення України в Європу, ніж упродовж президентства Кравчука: тоді було більше заяв, а не реальних здобутків. Буквол звертає увагу на різні розстановки сил, які можуть показати конкретні типи лідерів, що є при владі в Росії та в Україні. Найвірогідніша – третя розстановка сил (помірковані в Україні та націоналісти в Росії).

Помірковане українське керівництво все ще буде цінувати добрі стосунки з Росією, включаючи їх у визначення Європи. Проте українське керівництво триматиметься з Росією на відстані, що ймовірно додає переваги лідерству Кучми.

Загалом добре написана книга не змогла уникнути деяких помилок. Парламентські вибори 1994 року не привели лівих до влади (с. 7), як про це твердили чимало західних авторів. Три партії лівого спрямування мають лише третину усіх парламентських місць. Конституція, прийнята в червні 1996 року, остаточно не затвердила текст національного гімну, аби вгамувати лівих. Текст національного гімну є дещо застарілим («Ще не вмерла Україна»), і тому було оголошено конкурс на новий текст. У парламентську фракцію державників (1994 – 1996) ніколи не входили члени двох радикальних партій, представлених в парламенті (Українська національна асамблея і Конгрес українських націоналістів. Хоча автор написав про Новий український блок – це має бути саме той блок, від якого висуватиметься кандидатура Леоніда Кучми на виборах 1998 – 1999 років. Останні президентські вибори відбулися в липні 1994 року (не 1995 р. с. 21). Досить важко побачити, де Буквол проводить межу всередині України, коли говорить про її поділ уздовж етнічних кордонів і де саме пройде це етнічне розділення країни (с. 102). Не існує ніяких етнічних меж України, крім тих, що відокремлюють її від Кримського півострова. Якби такі існували, то було б більше усіляких вимог, ніж ті, які є від Криму, про політичну автономію у межах України. Загалом, Буквол зробив цінний внесок у західну літературу, кількість якої постійно збільшується, з питань сучасної української політики безпеки.

Тарас Кузьо

(З англійської переклали Олена і Вікторія Гуменюк)

Sh. W. Garnett. Keystone in the Arch. Ukraine in the emerging Security Environment of Central and Eastern Europe (Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace, 1997). – 145 p.

Дана праця – дуже важливий додаток до зростаючого обсягу літератури, що безпосередньо стосується української безпеки й наслідуює мою власну *Ukrainian Security Policy* (Washington DC: Praeger and the CSIS, 1995) та «Ukraine and European Security» Тора Буквола. Автор – старший науковий співробітник у добродійному Фонді Карнегі за міжнародний мир, де він спеціалізувався на політиці безпеки країн-спадкоємиць колишнього СРСР (з особливою інтересом до України та Росії). Перед тим як приєднатися до карнегівського фонду, він десять років працював у кабінеті секретаря оборони та 1993 року став помічником секретаря оборони Росії, України та Євразії. Можливо, не випадковим є те, що обидва – Буквол та Гарнет – відійшли від оборонного сектора Норвегії та США. Автор критично настроєний щодо традиційного західного підходу бачити Україну як частину Росії, натомість підтримуючи чимало західних урядів, які